



CVI

P. f. 203

Theol.  
AA VI. 24. 405

19

De  
LEGIBUS MO-  
SAICIS  
EPISTOLA

ad  
Amicum,

Quâ  
De naturâ illarum ac discrimine quædam quæstiones  
pertractantur.



ANNO MDCCII.

DE  
LEGIBUS MO-  
SAICIS  
EPISTOLA

AD  
ANANIAM  
DE NATURA HIERONYMI RE DICHTAMINE QUAE DAM EVANGELIOS  
POTESTATUM

ANNO M DCCII





Vir Clarissime,  
Amice dilecte,

**Q**uæ inter nos de Naturâ Legum Mosaicarum, & quod ex hac fluit, Discrimine, disputata nuper sunt, meministi. Dignam eam esse ingenio ac doctrinâ materiam putavi, neque adeo a studiis nostris, in quibusdam quidem diversis, in sacrum tamen literarum uberiori acqvirendâ cognitione occupatis, alienam; præsertim cum Leges Mosaicas suâ serie expendere, quæ ex omni antiquitate in illas commentati sunt viri doctissimi, & quem usum obtinere queant periculum facere spectandi, laborem arbitrer, religioni proficuum & publicæ rei salutarem. Non itaq; arrogantiae tribuas velim aut in scribendo temeritati, sed cupiditati potius prosequendi veri, quod proh dolor! undiq; quasi arietatur, (utinam cum

cum tanto pietatis detrimento id haud fieret) ut aliqua nunc repetam, & pro eo, quod virium subministratur, respondeam. Omnia non erunt, quæ fortè examen requirerent, sed pauca solum, in quæ cetera sunt resolvenda. Ita enim arbitror nos sentire debere, in omnia quæ hinc inde lucem vident, & speciem vel exiguam vel nullam veri habent, multis non commentandum esse; utpote quò nostra exornemus, aut quid novi atq; inusitati apprehenderimus ex ejusmodi autoribus commendemus, quorum nomina scriptis auctoritatem concilient. Sunt quædam quæ ne quidem discussionem, aut minimum prolixam non merentur, quin potius cum sint contra bonos mores aut contra ipsam experientiam, non ratione, non literis aut disputatione indigent, sed sensu ac pœnâ juxta Philosophum *I. Top. XI. §. 9.* nisi fortè cum adversario idcirco in arenam descendas, quò doceas magis, quàm disputes, & ut blandiendo in viam contraria redigas sentientem. Equidem nec ipse ego nec alii mecum morem istum damnabunt, sed tanquam necessarium omnino jubebo, ut si quid confidentius à malè informatis inculcatum fuit, & veritati aperte contradicit, id verbotenus afferatur. Sic enim evitantur adversariorum querelæ, quasi ipsis ægrè fiat, dum verba omnium oculis & judicio haud exponantur, aut nihil istorum inveniatur, quorum accusati sunt; ansq; aliis malè suspicandi præripitur, quasi talia nostro animo volvamus, quæ nullâ magnâ necessitate adacti magno conatu refutamus, imò si ad refutandum nos accingimus causam tamen in sine deserimus, remissius eam agendo, sive id fiat per ignorantiam sive per negligentiam aut affectum. Ubi præstitisset vel strictim verbis in contrarium adductis inhaerere, vel non commemorare, quæ tam nefanda sunt atque tam exosa. Attamen quædam ita comparata est oratio,  
ut

ut verba aliorum, quæ adducamus, non semper in promptu sint, interdum etiam grave sit ea audire, quod sit in colloquiis ex tempore seu coram seu per literas institutis.

Ne ergo modum hæc epistola superet, initium fiat à nominibus, quibus statuta Mosaica indigitantur. Extant ea singulari ordine *Deut. VI, 1.* unde, quanquam alibi quoque sed non eadem ferie deprehendantur, plerumque ab autoribus solent citari. Sed quid magnoperè de verbis laboramus? quis nesciat, quoties hæc sensu suo ancipiti seducant, & quis autorum ignorat de לְמוֹט *Legibus* מִצְוֹת *statutis* & דִּינֵי *Judiciis*, varias sententias? Vide ergo quæ mea sit hac de re sententia. Ex solis vocibus nemo varietatem eliciet, nisi diversam legum naturam simul consideraverit. Ambigua hæc sunt, ut sunt vocabula Juris & Legis, nunc pro ipsius naturæ ordine ac veritate, nunc pro rectitudine humanæ voluntatis constanti & æternâ, ut regulam omnium actionum constituat, nunc & pro cujusvis arbitrio in genere usurpata. Hinc etiam est, quod Imperator in Institutionibus Jura Naturæ Gentium ac Civilia secus definiat *Lib. I. Tit. II. de J. N. G. & C.* secus Aristoteles *V. Eth. X.* & Cicero *II. Rhet. XXII.* secus verò Scholastici modernique Jurium aut Morum interpretes; ubi tamen altera pars alteram explicat, & sententiâ exploratâ, quam per voces designatam voluerunt singuli, inter se facili tandem negotio componuntur. Et sic quoque comparatum est cum Hebræis, quorum quidem nomina promiscuè adhibentur, ut patet ex *II. Paral. XXIV. 21.* & passim ex ipsis libris Mosaicis; at quando cum Philosophis isti loquuntur, omninò videntur observare discrimen. Ratio autem cur nec Moses distinctè de judiciis legibusque naturæ loquatur, hæc erat, quod omnia jura, quæ tum inter Israëlitas sanciebantur, à Deo fuerunt profecta, atque

hoc pacto unum inter se respectum habuerunt. Circa hæc ergo cum Moses saltem recensendo verfaretur, atque adeo Legislatorem non interpretem ageret, tanti non interfuit, quibus quæque nominibus exprimerentur, quanti erat, ut par in singulis monstraretur atque obtineret obligatio. Post vero Hebræi & ex his ipse Maymonides legum varia genera dictis vocibus caute indicârunt, ut videre est *Lib. III. Mor. Nevoch. cap. XXVI.* Hos sequimur Christiani & distinctionem agnoscimus præeunte vel ipso Grotio inter  $\Gamma\lambda\lambda\alpha\sigma$  &  $\Delta\iota\kappa\alpha\iota$  jura ac statuta *Lib. I. de Jur. B. & P. cap. I. §. 9.* &, qui ad hunc locum commentatur Obrecht, qui cur deserendi, causam non video.

Pergas verò objicere & illud, quod, cum Leges Moisaicæ in novæ reipubl. Judaicæ constitutionem promulgatæ fuerint, civiles omnes ac singulæ esse videantur; neque esse, cur in iis vel justum illud universale quærat, quo genus humanum inter se tenetur, vel arcana de religione, utpote quibus cum civitate, si justè sobrièque vivatur, nihil rei est. Ita quidem, fateor, videtur. At partem quoque Philosophiæ practicam  $\pi\alpha\lambda\iota\tau\iota\kappa\eta$  sive Civilem dixit Aristoteles *I. Eth. Nic. I. I. Rhet. IV.* & quis ideò negabit, doctrinam de fine hominis & virtutum exercitio eò non pertinere, aut quis mores rationi ac naturæ humanæ convenientes inde divellendas esse dixerit? nec enim solum veteres Philosophi felicitatem civilem in observatione decori maximam partem posuerunt, atque hinc conjunctim tractârunt, quæ de moribus hominum secundum naturæ legem dirigendis agit, & quæ de reipublicæ gubernatione, scientias, ut liquet ex Aristotele *X. Eth. c. ult. I. MM. I. Pol. Lib. III. c. 6. & 12. VII. 13.* sed nostris quoque seculis, quotquot hac viâ incedunt, idem præstirere. Hinc adeo vir egregius Johannes Caselius singulis, ferè capitibus  
ubi



ubi de politico rectè ad gerendam rempubl. informando agit, præsertim *Cap. VIII. Prop.* ejusq; discipulus Conringius in *Propoliticis Cap. V.* & majori opere de Civili prudentiâ de similitudine & cognatione civis boni viriq;e probi differunt & summo studio istuc spectantia inculcant. Constat & Grotium & Puffendorfium quiq; in hos commentati sunt extrâ civitatem hominem non collocare, cui leges naturæ præscribant, sed quod Aristoteles amicitiam, Cicero societatem vocat, ponere loco fundamenti; velint tamen nolintq;e necesse est semper non Civis tantum sed & Hominis officia eos describere, atq;e à se invicem sejungere, quod & opera eum in finem conscripta præferunt. Quæ ergò nos cogat necessitas, ut, si civitatem populi Judaici describimus, mandatis ejusmodi quibus ceteris virtute potentior evaderet & armis, à Deo instructam, jus naturæ, seu ut ab aliis effertur, legem moralem, commune gentium vinculum inde eximamus?

Sed fortè hoc tibi dubium movit, quod Grotius inquit *l. c. Lib. I. Cap. I. §. 16.* eos legem non obligare, quibus data non est; at quibus data sit Lex Mosaica, ipsam loqui: Audi Israel; & passim fœdus cum ipsis iustum. Lex autem moralis, quæ per *תורה* seu præcepta vulgò dicitur indicari, non tantum in Judæis locum habere, sed ad quosvis populos extendi debet, quandò integra est ejusdem proprietatis. Ad quæ priusquam respondeo, lubet præfari, leges mosaicas partim ratione illius, quod continent, spectari, partim ratione promulgationis. Et priori quidem cum ea quæ ubi vis gentium dudum ob usum suum recepta erant & stabilita, tum, quæ huic vel isti populo ob conditionem loci, nationis, vel temporum maximè convenire solent, uno quasi ambitu, non observatâ origine unde proflexerint, modò novæ tunc civitati formandæ inseri-

rent,

rent, complectuntur. Posteriori verò, cum repetita saltem fuerint varia jura, quæ vel integra vel aliquantum immutata, atque ad accipiendum populo Judaico per divinam autoritatē proposita, facile liquet, novum tantummodo pactum accessisse. Quam admodum ergo pactum utramque solùm paciscentium partem obstringit, quæ in hoc loco sunt ipsè DEUS singulari ratione manifestatus, & gens Judaica præ ceteris selecta, ita nihil attinet quinam legibus istis præter pactum obligentur, velut perinde est, quot ex eodem panno partem abstulerint, dum mea mihi eodem circiter pretio eademque mensurâ vendatur.

Neque obstat, quod ipsi Judæi ante latam legem liberi fuerint, & nullâ necessitate benè agendi legantur nisi post erectam remp. adstricti; cum pœnis saltem non legibus sic eximerentur, ubi nemo erat, qui his valorem denuò imposuisset. Et solent, qui nationum enarrant initia, ut etiam horum causas non omittant, corpus addere legum præcipuarum, quibus, cum ante passim palantium more oberrarent, nunc ad fastigium suum fuerint evertæ, hoc verò, non quod ignotæ illæ omnes, aut ex animis planè erasæ, sed quod maximè vim pristinam in novâ gente exeruerint, additionibus auctæ & novâ autoritate. Ita historiam Juris Romani describere videtur Pomponius *Leg. II. de Origine Juris*. Initio, inquit, civitatis nostræ populus sine lege certâ sine jure certo primum agere instituit, omniaque manu à regibus gubernabantur. Postea auctâ ad aliquem modum civitate ipsum Romulum traditur in triginta populum divisisse: quas partes Curias appellavit, propterea quod tunc rei publ. curam per sententias partium earum expediebat. Et ita leges quasdam & ipse curiatis ad populum tulit, tulerunt & sequentes Reges, quæ omnes conscriptæ extant in libris Sexti Papirii. Is liber, ut diximus, appellatur Jus Civile

vile Papirianum: non quia Papirius de suo quicquam ibi  
adjecit, sed quod Leges sine ordine latus in unum compo-  
suit. Exactis deinde regibus lege tribunitia omnes leges  
hæ exoleverunt, iterumque caput populus Romanus incerto  
magis jure & consuetudine ali quam per latam legem.  
Pergit postmodum ad originem Legum XII. Tabula-  
rum & ad disputationes forenses, & sic in Romanis ce-  
terorum imperiorum potest videri exemplar. Quæ-  
cumque ergo de origine & incremento Legum dicun-  
tur, distinctius naturam harum & varietatem addens,  
exponat Justinianus l. c. §. i. cum *populum* dicit *Roma-  
num partim proprio suo, partim communi omnium homi-  
num jure uti*, eo certè, quod naturalis ratio inter homi-  
nes constituit, & quod apud omnes homines peræque  
custoditur; imò verò quod ipsum divina providentia  
constitutum esse, & semper firmum ait & immutabile  
permanere §. ii. Cum quo si conferas Livium, doce-  
bit ille *Lib. I. sub init.* sub adventum Æneæ in Italian  
fœdus inter duces ictum, inter exercitus factam saluta-  
tionem, Æneam apud Latinum fuisse in hospitio; hu-  
jusque filiam uxorem duxisse. En itaque ante Romu-  
lura, ubi Pomponius *populum sine lege vixisse & sine  
jure dicebat, vestigia legis naturæ, en humanitatis offi-  
cia, in quibus concessâ licet omni libertate, illud Impera-  
torum Antonini & Severi obtinuisse: Licet Legibus  
soluti tamen Legibus vivimus.* Nostris tempori-  
bus ad exemplum Moscorum provocamus, de quibus  
Olearius *Itin. Pers. Lib. III. cap. 20.* memorat, quod ante-  
hac scriptis paucis legibus & consuetudinibus ab Im-  
peratoribus quibusdam introductis, tantum contra pa-  
triæ & majestatis proditores, fures, latrones, ac debito-  
res

res nisi sint; ceteroqui ex affectu judicaverint & arbitrio. Anno autem 1647. prudentiores ex omni sorte mandato Imperatoris convocatos integrum jurium corpus concinnavisse typis deinde excudendum cum inscriptione *Soborna Ulofenia*: das einhellige und gesante Recht. Nec tamen ideo ante collectas has leges nullis eos obligatos fuisse, sed contra naturæ ordinem securè omnia suscipi potuisse, quisquam sapiens aut statuat aut scribat. In aliis eadem ratio est, quod eruditè deducit Conringius de Juris Germanici origine. Ad Gentem verò Judaicam si applicemus, quæ dicta sunt de Romanâ, ista primum cum ex Ægypto discesserat, non pactis inter se nec ullâ conventionem scripta coiverat, nisi quod in unam fugam omnes consensissent, & sic manu quasi regiâ à Mose gubernarentur. Dato tamen à Jetrone consilio *Exod. XVIII.* ut præfecti, centuriones atque decuriones per singulas tribus constituerentur, populusque divideretur in classes, ne absque lege sive ageret populus sive lites dirimerent iudices, uno istoc corpore, quod hodiè adhuc videmus, normam sequerentur, conscripta. Quæ quò majorem vim sortiretur, quàm vel in aliis gentibus vel antehac in Judæis obtinuerat, divina accessit autoritas, præterquam nihil Judæis objectum, nihil publicatum fuit, quod quempiam cogeret. Sed postea observatum fuit, post obitum Mosis & Josuæ in pejus iterum abiisse libertatem. Ante Mosen verò, ne dicam de præceptis septem Noæ, de variis pactis Abrahami extant historiae, ut & de emtione & venditione filiorum Israël, quæ quid aliud sunt, quàm vincula amicitiae & societatum per naturam humanam ligata?

Fa-

Facto jam de libertate differendi principio, ulterius ad eam describendam progredior, atque hanc naturalem Principi æquè ac subditis permittendam esse, & vel maxime ideo, quoniam libertas per Christum recuperata id sùadet, custodiendam volo cum Puffendorffio; in licentiam nolo degenerare. Omnia aliàs cum liceret, non liceret esse bonum, & ut brevi dicam, nihil liceret, imò nec vivere, demtis ad vitam promovendam auxiliis. Equidem docuit experientia, quantum huic libertati sæpè offecerit legum naturæ nimia coarctatio, adeò ut ad istius fines concipiendos vix quispiam nisi rerum exactè peritus dignoscat principia, unde circumscribenda sit. Prostat legum copia innumerabilis, augentur quotidiè jura hominum voluntaria uni forte alterive reipubl. salutaria, hac semper specie, quasi ab ipsa natura injungantur, cum tamen naturæ potius præcipiant, cui superadduntur. Quid si naturæ omnia adscribenda sint, quæ DEO debentur, quid opus fuit revelatione, & cur tanto nisu eos refutamus, qui capita religionis Christianæ ex eodem principio deducunt? siquæ ipsa natura constitutiones quasdam injunxit à principe piè ordinatas, cur easdem detrectant alii, simili aliàs necessitate adacti, cum quæ jure naturæ præcipiuntur manifestâ suâ bonitate debeant elucescere? Non ergò ad naturam referenda sunt, quæ naturæ repugnant, neque inde derivanda vel expressâ divinâ voluntate nata, vel solo consensu ac consuetudine, nisi hominis veram ac nativam libertatem tanquam perspicillo majori spectare velis, eique omnia arrogando, ad eosdem cum collibitis præceptis cancellos redigere. Quid Grotius in enarrandis Pacis Bel-

liqve juribus intenderit, exinde manifestum, quod se-  
feritatem non Christianis tantum sed & hominibus in-  
dignam, quam gliscere tot populorum malo quotidiè  
videbat, quantum in se esset sedare voluisse scribit;  
quod ut eruditè præstaret, thesaurum illum, quem sibi  
tot annis scriptorum cum sacrorum tum profanorum  
lectione comparaverat, in hunc laborem profudit.  
Per ipsum ergò salua manserunt cuiqve juri principia,  
nec cum sacris subiceret profana, atqve his illa, ultra  
forum singulorum progressus est, sed, scriptoribus voces  
juris naturæ & gentium alio qvi permiscens, non qvi-  
dem jurium discrimen ex ipsis testimoniis, sed ex ma-  
terix qvalitate intelligendum esse fatetur. Et quem-  
admodum Salicetum, qvi diu ante Grotium librum edi-  
derat, quem inscripsit: *Discorsi Politici Utili in Pace e  
in Guerra, al Reggimento de i Principi*, non ideò Poli-  
ticam Artem vel Ethicam tradere voluisse, ita nec Gro-  
tium Jus Naturæ certâ qvadam methodo per Jus Belli  
& Pacis docuissè sed illustrâsse dixerim. Sed verò  
dum peccant contrâ naturæ libertatem, qvi ejus jura ad  
qvævis statuta pertrahunt, multò minus ferendi sunt  
eam planè summoventes, quod faciunt, qui in ampli-  
ficandâ omnem modum excedunt. Sanè non hoc  
est ducem naturam sequi, vitiis ac nequitix fenestram  
aperire; sed hoc est vivere more brutorum, quæ non  
legibus aguntur, sed stimulis. *Nec enim, inquit Case-  
lius Propol. cap. XVII. putabimus, cæcos animi impetus,  
affectus turbidos, acres cupiditates, versutiam & insci-  
tiam magis esse naturâ sive naturæ, quam rationem &  
scientiam: quarum neutra existit sine alterâ: certè hæc  
sine illâ cogitari non potest: & illa hanc semper aliquam*  
pa-

*parit.* <sup>19</sup> Ecquis sensuum libertatem amisisse dicet, qui scapham scapham vocat, verèque perceptra defendit? Quin istum potius, qui nihil statuit, nihilque credit, vel concedit, vinculis arbitror teneri, tam fortibus tamq̃ tenacibus, ut captivis inde vix detur emergere. Quare omninò necessè est, ut intellectus etiam humanus certis regulis alligetur, cum sensibus sui stent fines, imò cum DEUS semetipsum rebus semel creatis accommodet, æternum suum ordinem dum totæ destruantur servantibus.

Ac tantum quidem de his dictum est, quæ legum Mosaicarum, Moralium præsertim, naturam, ac distinctionem ab aliis, tollere videbantur; supersunt & alia. Primò enim vetus hoc imperantium proverbium est, Imperatorem legibus dominari, modò salva sit republ. Aristoteles *Lib. III. Polit.* ipse miratur, & contrà naturam videri putat, in regno absoluto regem secundum voluntatem suam omnia gubernare, imperium que tenere in cives, quorum similis est conditio. Necessarium enim esse, illis, quorum similis est qualitas naturalis, idem esse justum, eandem conditionem, & dignitatem secundum naturam eandem. Atque extant plura hanc rem concernentia apud Barclajum contrà Monarchomachos, libello, quo fastigium absolutæ regum potestatis contrà adversarios defendit atque determinat. Sed facilis est responsio, acceptâ eâ conditione, ut benè sit reipubl. Qui enim ullibi gentium Princeps sine naturæ legibus, sine morum pietate ac fide, salvam potest præstare rempublicam? Profectò autem talis ista mihi videtur determinatio, ac si dicerem, DEUM posse totam suam essentiam destruere, modò id ejus perfectioni

congruat. Hac ludere potestate non virorum est, sed puerorum in triviis, qui que jam primum de potentiâ garrire incipiunt. Proferant in medium quantum possint Barclajus, & qui ejusdem sententiæ de absolutâ potestate sunt, eò res tandem redibit, eatenus imperantes solutos esse legibus virtutum, quatenus, quæ istis injunguntur, haud faciunt coactè. Quò spectant verba Bartholom. Cavalcanti Discurs. I. de Rebuspubl. harumque variis speciebus: *Si potrebbe dire, che nel regno assoluto è è governa la legge, ch'è nella mente del Re, piena di virtù, e perciò è tanto miglior legge -- che quell' huomo tanto eccellente è legge; Dicit nempe posse in regno absoluto esse & gubernare legem, quæ est in mente regis, plena virtute sub, tantoque legem esse hanc meliorem, quod homo tam excellens lex ipsa sit.* Ipse etiam Philosophus, quò non ultra legem efferatur dicta potestas, aut crudele affectet dominium, Tyrannum eo ipso à rege distingvit Lib. V. Polit. *Vult, inquam, rex esse custos, ut qui divitias habent, nihil injustum patiantur, nec etiam populus afficiatur contumeliis. Tyrannus autem ad nullam communem respicit utilitatem, nisi gratiâ proprii commodi. Est autem objectum Tyranni, QVOD PLACET, regis QVOD HONESTUM.* *no* Taceant ergò, qui nullum morum fundamentum præter voluntatem magistratus agnoscent, & quasi hic omnia ex utilitate metiri debeat. Taceant qui sic præposterè prudentiam politicam cum legali rectitudine committunt, ac si altera alteram tollat, aut integra civitas ejusque Imperator non æquè ad justitiam servandam obligatus sit, atque civis quisque privatus, sed propter reipubl. commodum nefanda quævis audere, Cæsarisque dictum malè pro violando



do iure applicare debeat. *Vid. Grot. l. c. Proleg. §. 21. & Tesm. in Not.* Labem utique Lipsio infert, quod libello Politicarum Institutionum ceteroqvi elegantissimo *Lib. IV. c. 14.* fraudes imperantibus sine causa commendat. Levi malitiæ rore aspergit principum à virtute haud longè abeuntes actiones, quod maculam ei aspergit non levem; longius virtutem à se flectens, ad vitii veni scientiã non pertingat, male memor istius quod ex Seneca adduxerat:

*Ut nemo doceat fraudis & scelerum vias,  
Regnum docebit.*

Nolo nunc in eum animadvertere, quem refellere Constantia debuisset, quod facit Obrecht *l. c. lib. III. c. I. §. 9.* bonæ causæ indulgentius tractatæ infestus. Quam longè meliora sunt ea Casellii, cum *l. c. Cap. VIII.* A quo, inquit, non nisi bonum expectes, aut qui nihil aliud præstet; perfectum, ut ita loquar, hominem esse oportet, qui nemini illis rebus fraudi esse velit, qui pectus ab omni labe expurgatum habeat, qui non quibusdam adumbratis & commentitiis, sed solidis & regis virtutibus ornatus sit. Ut adeò nihil hæc principem juvent, quæcunq; specie vel religionis vel publicæ salutis protegatur, lex est bonis quibusque viris dudum agnita atqve recepta. Laudes fortè historiam, quæ extat apud Livium *Lib. I. c. 2.* quam vel nuper quispiam in scripto, ex Anglico idiomate in Germanicum verso, ut huic nationi confilia quædam pro securitate suppeditaret, in subsidium vocavit. *Ejecto nimirum Tarquinio Romano-*

*rum*

rum Rege, Brutus consulem ejusdem nominis, cui propter cognatum Tarquiniū adversus erat, pro concione sic alloquebatur: *Meminimus, fatemur, ejecisti reges. Absolve beneficium tuum, aufer hinc regium nomen. Restuas tibi non solum reddent cives tui autore me: sed si quid deest munificē augebunt. Amicus abi, exonera civitatem vano forsitan metu. Ita persuasum est animis, cum gente Tarquinia regnum hinc abiturum.* Idem Brutus postmodum etiam ad populum tulit ex Scto, ut omnes Tarquinia gentis exules essent. At quam malē hāc viā Bruto res cesserit, quem cum Collegā P. Valerio non tam publicā quam propria injuria fecerat animosum, testatur historicus in sequentibus. Statim enim bellis acerrimis populum implicavit, in quibus à Tarquinio Brutus confossus, & Valerius ob affectatum regium nomen populo diu fuit suspectus. Nemo igitur tam præceps consilium facile svaferit, quod innocentes etiam & amicos ferit, adeoque tristi eventu nunquam solet carere; & quanquam unius fortē per tempus effugiat, alterius utiqve pœnam nationis, nisi præter solam utilitatem causa subit, magno suo damno incurret. Exemplis recensito annumerandis jam non immorabor, quæ aliās sat copiosa obvenirent. Unde est, quod Jcti prudentiores in vindictam ab integrā familiā sumendam agrè consentiant, ut ut expressa ejus Lex adfit *Lib. V. C. ad L. Jul. Maj.* quæ tamen cum sit in odium personæ lata & innocentibus valdē videatur injuriosa, æquitati nihil adimit. *Vid. Grot. Lib. II. c. 21. & Commentatores.* Quandoquidem itaqve tam periculosa res est principum suprā Leges Imperium, nisi honestate temperetur, & virtutem habeat pro fine, hinc por-

porro concludere licet, statum populi Judaici eò minus tam iniquo regimini subjectum fuisse, quo erat ille Deo propior & præ ceteris gentibus felicior. Quid causæ erat, quod Moses ubiqve locorum divinam auctoritatem citaret, quod huic etiam jura summitteret aliunde omnium confessione innotescencia, nisi quod sibimet tantam vim noller tribuere, quæ quibusvis legibus suum adderet pondus? cum tamen inter Mosen & reliquos imperantes insigne adhuc observetur discrimen.

Videndum nunc est de quæstione: an secundum veritatem divinam de lege naturæ ejusque bonitate, an ex alio principio judicandum? ut sic etiam plenius constet, ex quâ causâ dependeant leges Mosaicæ. In DEO veritatem esse, quæ nec captum humanum nec scientiam excedat, non obstante quod ea infinita sit, docent saniores philosophi. Prout enim lineæ partem visione assequi, totam longitudinem non possumus, sic etiam pauca ex essentiâ divinâ cognoscere, sed integram homini non licet. Deindè & hoc statuunt, hominum actiones eò perfectiores esse, quo sunt divinæ veritati propinquiores. Quod si ergò veritatis nulla certitudo esset, nulla quoque esset comparatio, siquidem cum re, qualis in se est, non cognoscimus, quomodò ejusdem cum reliquis similitudinem ac nexum demonstramus, quomodò instituendum examen? Est verò lex naturæ, quæ, cum ordini à DEO creatis rebus indito innititur, exemplum sequitur divinum, & eo modo quæque jubet, quo DEUS vult, conservare. Atque ut homo inter creaturas maximè eminent, utpote in quem pars omnium nobilissima, ratio, collata fuit, sic vel maximi interest,

ut dignè illam ad sustinendum in seipsam & in cetera imperium exornet. Et benè faciunt, qui quicquid rationi deest, ne ulteriùs progrediatur, de eo eundem DEUM, à quo cetera habent, accedunt, ut iterùm manifestetur; ex quo est religio, summam partem omniscientiæ, quæ ad felicitatem vergit, & quæ augetur, complexa. Quodsi ergò nec nos DEUM, neque DEUS semetipsum comprehenderet, atque hoc omni obstaret notitiæ, falleretur DEUS docendo, falleremur & nos confidendo. Ideoque cur veritas divina principium juris naturæ esse nequeat, curque ejus obftet infinita essentia, non video; quin potius ita cum Conringio aliisque judico, esse quandam in actionibus humanis veritatem, esse bonitatem, quæ æterna sit, neque adeò scientiam respuat. Cumque vera quævis ac bona secundum ens verissimum atque optimum dijudicari debeant, & commodè quoque possint, non est, cur in alium fontem doctrinam de morum bonitate deflectamus. Puffendorffius aliam in jure naturæ methodum elegit, jam diu quidem etiam à Cicerone observatam, sed à nemine adhuc tam magno conatu illustratam; ubi quæ faciunt ullo modo ad societatem, justa dicuntur & decora, rebusque humanis præcipuè respondentia. Placet hæc via propter facilitatem; placet quoque propter usum, quem præstat in dubiis civilibus; talis tamen non est, quæ alteram tollat. Interim verò ex utraque origine si jura naturæ deducas, firmo semper pedestant, sive à societate hominum ad veritatem divinam regrediare, sive ex veritate divinâ judices de societatum constantiâ; & hanc in Scholis illam in Civitatibus spondere meliora compertum fuit, nec nos de his plura.

Cum

siq: Cum autem humanæ rationi cum æternâ DEI rerumque omnium veritate conveniat, utpotè inter quæ talis similitudo est, qvælis inter mensuram & rem mensuratam; indè nova oritur in iudicio confirmatio, ut geminum quasi in ipsa re & ejus imagine fundamentum sit. Scilicet ex historiis non solum facta cognoscimus, vel à communi hominum natura promanantia, vel contraria, sed & ipsorum hominum testimonia habemus, quibus illa, quæ recta sunt, comprobantur, quæ injusta, rejiciuntur. Atque hoc quidem satis est pro vero iudicii, quod omnium gentium inito quasi universali consensu adstruitur, præcipuè si simul causa manifesta, quâ salus humani generis, & civitatum tranquillitas, quâ ad unum indigemus omnes, conservatur. Nihilominus tamen non ex impositione hominum valere, quæ bonæ ab iis asseruntur, putandum erit, aut à voluntate divinâ contingere, quæ eam perficiunt; aliàs DEum esse, eumque æternum, immutabilem, infinitum, ac immensum esse, cum ubique locorum ac gentium, quò mens prævalet superstitioni, id approbetur, DEusq; id approbari consentiat, per eandem impositionem verum esset, vel minimum in traditionem solam abiret: quod imprudenter defendunt Sociniani, & ferè nescio, an Grotius cum his sentiat, quanquam melius ex illius intentione iudicem. Notum enim est, imò esse debet, non ideò verum esse aliquid, quia creditur, sed ideò credi, quod verum est. Et quanquam unum sæpè ab altero se jungitur, & inverso ordine per hominum fidem ad veritatem accedimus, tamen vis unita fortior est, & magis tutavia, ut existunt, res cognoscere. Ideòque hæc demum aurea illa libertas est, ut omni tempore ducem rationem

nem sequi liceat, & testibus potius veritatis, quàm ipsi veritati iudicio evadere superiores; non eam, quàm se quis immunem à peccato pronunciat, si vim intulit vero & rectum repudiavit. Eoq; majori fiducia nitimur, inconcussa semper stare naturæ jura, cum antea ab ipsâ veritate, non ab ejus professoribus solummodò edocti esse forsitan videmus, qui extrâ oleas vagentur, quiq; vel legem istam æternam è cœtu suo sustulerunt, vel pro lubitu contrâ ejus valorem egerunt. Hi sanè æq; minùs sapientioribus præjudicare debent, atque alii, qui sub incultis mundi regionibus viventes, cultissimam possidere putant, & qui benè omnia se habere, ubi se mutuò devorârunt, quod detestamur, aut crudas saltem dapes deglutiunt, vel nudi cum aliis versantur, à quibus moribus nos abhorremus. Multò minùs naturæ legumque cursum impediunt, qui contrâ sentientes non statim verbis refutant, pœnisve coërcent; licet his aggeribus inclusus ille rector fluat, & magis labatur sedatè. Quàm in rem benè Anton. Augustinus in *Emendationib. Lib. IV. c. IV. neque*, inquit, *Alciatum nostrum audio, dum probare se alicui putat, eo capite Ulpianum nolle furtum naturâ turpe esse dicere, sed more civitatis, quod Egyptii & Lacedæmonii impunita furta reliquissent. Quasi verò perverse aliquorum mentes possint quicquam ex divinâ omnium consensione pervertere; apud Persas à matrum concubitu non abstinere jus erat, non igitur id naturâ probrum est? Ut mirer proinde, Anglum quendam vel nuper eò seduci potuisse opinione suâ, qui statuat direptiones, latrocinia & stupra, quæq; his nequitia respondent, oblectamenta esse generis humani, hæc certè de causâ, quod in hæc vitia gentes, quas dicit, maximè ex-*  
cultæ

cultæ non ultima exerceant supplicia. Adeone verò novum est, vitiis passim contrà pœnas præstari receptus? & numquid inusitatum, supplicia alibi locorum ex officio leniri, alibi exasperari? Sanè prout clementiam in suis laudat Livius, magnòque ducit honori *nulli gentium mitiores placuisse pœnas, quàm Romanis, Lib. I. 28. sub fin.* ita meritò ejusmodi leges prohibentur, quibus qui ab alterâ parte defecerunt, receptantur, cum in condentem præcipuè soleant recidere, ut est in Thucydide I. p. 23. Neq; ergò, cum aliàs paterni affectus sit, delinquentibus parcere, & injuriam dissimulare, id ubique approbabitur, quod in expositiones ac neces infantum ultrà, quàm par est, sese mites Romani exhibuerint. Ut taceam levitatis ac infamiæ notâ nihilominus maculatas esse, quas in ejusmodi sceleribus deprehenderant; quemadmodum, si quis hodiè lupanaria Romæ visiteret, id quidem faceret impunè, at non sine honestatis ac famæ læsione, quod argumento est, talia utut per magistratum sæpè liceant, non licere per æquitatem & conscientiam.

Præter consensum verò rationis ac gentium, quem utilem ideò esse vidimus, quod naturæ honestatem ac felicitatem confirmet, & extrorsum his quasi robur addat, sequitur etiam veritatem, vel præcedit socialitatem, quod sit per has condiciones Naturæ jus immutabile. Firmitatem verò hanc labefactant autorum, vel contrariè vel minùs idoneè pro jure dictæ sententiæ. Restrigit, quod haud opuserat, Puffendorffius *de J. N. & G. Lib. II. c. 2.* tum quidem, postquam à DEO creatus est homo animal, quod citrà observationem Legis naturalis salvum esse, nequit, *DEUM nolle, legem naturæ tollere*

lere, aut mutare, quoadm̄ naturā humane nullam infert  
mutationem. Quā ratione morum probitatem cum so-  
lā hominum naturā conjungere, infirmo certē nexu, &  
indē tanquā origine suā deducere videtur. Sed cum  
illa bonitas quādam sit, atq; sic certo respectu etiam ve-  
ritas & totius naturæ perfectio, non liquet, quamobrem  
harum rerum existentiam homini magis quā ipsi  
DEO tribuere debeamus, cum ne huic quidem quate-  
nūs non est ipsā veritas, ipsaq; bonitas, ac perfectio tan-  
tum habeamus honorem. Dicam apertius: per se  
ipsa bona sunt, sunt per se vera & perfecta, non quod ta-  
lia esse velit DEUS, sed quod, talia non esse, velle non  
possit. Fac ergo, ut DEUS aliquandō tolleret huma-  
nam naturam, juris naturæ simul existentiam atque u-  
surpationem mutaret, ipsam essentiam, & attributa ejus  
tollere non posset. Atq; hoc ipsum est, quod DEUM  
O. M. adegit, ut in naturam aliquandō introduceret, id  
quod immenso intellectu inter infinitam bonorum com-  
pagem ab æterno conceperat. Et mansisset hoc utique  
bonum, ut ut nunquā humanæ naturæ fuisset adje-  
ctum. Formaverit DEUS hominem aliā ratione, anne  
ideō bonum, quod in ipso nunc est, in DEO esse qua-  
cunqve ratione desiisset? nullā certē ratione. Quid  
ergo nunc facit istam juris naturæ constantiam? veri-  
tas est, quæ nec per DEUM nedum per homines tolli  
potest, vel determinari. Dicas, per tempus posse, cum  
omnia tempore aboleantur, & vel magis vel minus  
circumscribantur; posse & per nostram ignorantiam  
feri, ut putemus quid juris esse naturæ, de quo dies a-  
liquandō docuerit rectiora. Et sic sanē multa jam con-  
cessa fuissent, si quam olim aliquoties factam legimus,  
hu-



humanam rationem, quæ nobis à natura indita, exulta per naturam, abrogasset non perfecisset revelatio. At cum longè alia doceant & Philosophi & Theologi prudentiores, nihil his sententiæ nostræ decedit. *Quin* potius cum consilia salubriora à DEO data fuerunt, cum pietas & religio renovata, aucta monitis necessariis atque proficuis, id ideo contigit, quod antea meliora in desuetudinem abiissent, & sic inculcatae sunt aliæ naturæ leges, non sublatae, aliæ verò munitæ. Quod in specie attinet exempla ex sacris literis ab Abrahamo & Israëlitis ex Ægypto migraturis desumpta, quibus contraria mandaverit DEUS naturæ ordini dudum recepto, non omnia vident, quibus ea dubium movent vel exiguum. Sanè nec Israelitæ vi abstulerunt vasa Ægyptiis, nec Abrahamus filium trucidavit. Istud *Exod. XII.* 35. 36. apparet, ubi cum Ægyptii abitum populiurgerent, petiisse dicuntur vasa & vestes pretiosas futuris solennibus induendas, & ab Ægyptiis haud ægrè obtinuisse, cum hi perdidissent vel majora, dummodo mala à se averruncassent. Nisi enim de reditu Israelitarum dubitassent, abitum tamdiu non timuissent aut retardassent. Abrahamum verò DEUS ob fidem laudat, quæ etiam DEUM huic necessitati, summæ sanè, ut videbatur, ac inevitabili remedium fore reperturum statuebat *Gen. XXII.* 8. nec dubium est, integram eam eodem momento fuisse, quo manum in filium injecturus erat, cum DEUS nec sibi aliàs absque fide obediri velit. Porro, cum in civitate casus emergunt, dubii & utrinque ratione bonitatis incerti, cum verbi gratiâ, innocentibus mors illata, bona direpta, inflitæ contumeliæ, utut vel maximè per talia societas incrementa capiat, non tamen

men his jus naturæ invertitur; sed, & qui nescii, peccarunt, & qui volentes commiserunt ea, quodq; vim pietati intulerint, serò dolebunt.

Fuerunt ea, quæ de jure naturæ, cujus auxilio non possunt non quælibet inter se conjungi societates, commemoranda; ubi quidem veram ejus originem causasque & propria videre licuit, imò & necessitatem, quæ à republ. bene instituendâ divelli nequit. Ex quo simul apparet, non unum Mosen fuisse, à quo mediâ illa, quæ in gubernando populo Judaico imprimis necessaria, nisi cetera collaberentur, pro lubitu omitti aut mutari potuerint; sed, potius cum ceteræ leges agminatim subjungerentur, decalogum primo loco datum fuisse, & omnibus ac singulis denuò propositum.

Quandò verò de Jure Naturæ disputamus, istuc nec ceremoniæ referendæ sunt, pro illo custodiendo præcipuè quoad officia erga DEum, subnexæ, neq; leges fori eò pertinebunt, naturalibus prout reipubl. Judaicæ intererat, superadditæ; sed quod principis est, ut tales ille ritus, tales constitutiones ac pœnas injungat, quales certo fini addixerit, eòdem jure usus est Moses. Imò quod DEus huic præscripsit, id divinæ potestati adhuc magis in acceptis est referendum; præscripsit autem omnia, quod nulli unquam, qui vixerunt, principi contigit. Quod si autem de fine rituum præcipuè sacrorum in fœdere veteri quæras, eorum quidam ita comparati sunt, ut intellectum nostrum quoad causas plebasque fugiant, quidam verò præterquam quod rationem proximam insinuent, etiam respiciunt longius; omnes populum ordine & obedientiâ continebant. Præbuisse autem exemplar regni futuri longè excellentioris

tioris, in quo Messias majori aliquando lumine minus  
offuscaret, ritibus abrogatis, semetipsum spectantibus:  
initiaq; adeo & formam hujus status adumbrasse, nec  
Abarbanel & Maymonides negaverint Judæi, nec Spen-  
cerus & fortè etiam Marshamus. Qualem etiam finem  
DEus intendit, utut non omnibus primo quovis tem-  
pora obvium. Quod nisi esset, cur ipse Christus olim  
de se dicta, cur Paulus magno labore in epistolâ, ad He-  
bræos scriptâ, de Christo eadem adducit? cur præter  
intentionem divinam talia dixerunt, totum religionis  
negotium concernentia? Aut enim DEus ea intendit,  
aut scriptores præter divinam intentionem prodide-  
runt. Quod si prius est verum, vera est & firma The-  
ologorum de fine legum ceremonialium sententia. Si  
verò contigit posterius non DEO debemus, tam san-  
ctum religionis nostræ cum veteri Judaicâ arctumque  
consensum, sed hominum ingeniis, repugnante Petro  
*II. Ep. I. 20. 21.* Regeras, tum quidem DEum id ratum  
habuisse, cum temporis esset, ut ex eventu omnia con-  
starent; ante verò, quàm hæc panderentur, scopum in-  
reipubl. Judaicæ salutem unice directum. At neque  
qui hoc defenderit typos vel attingat, nedum removerat,  
neque qui illud, salvam præter divinam providentiam,  
quâ ventura non modò longè prævidet, sed & prævisa  
ipse definivit. Quod si & hoc urgere velis, sic in pro-  
clivi esse, quævis sibi mutuo adaptare, dum quis saltem  
ingenio valeat, & voluntatem divinam istuc deniq; vi  
quasi pertrahere; quin & vaticinia esse, & eodem ne-  
gotio, quæ in N. T. alio fine proponuntur, ad res futu-  
ras, quoties DEus Ecclesiæ faciem commutaverit, posse  
applicari. Scire interest, Sacram Scripturam hodiè ex  
libris

libris veteris pariter ac novi Testamenti conficiendam esse, cui si quid inferitur, quò longius à verbis ejus aut mente recedit, eò minoris est pretii. Sint jam typi vel figuræ illatæ, quæ neq; clarè ibidem indicantur, neq; vel nutu, quas sanè, modestæ modò sint, non rejicimus; attamen tanti non facimus cum sacris innatis, ut à Deo dicamus profectas. Sic abundet quisque inventionibus, humanæ manebunt; neque unquam id fastigium assequantur, quod Scripturæ sacræ per divinam inspirationem accedit. Quod autem in N. T. umbræ sint ventura respicientes, sanè nemo negabit, qui vitæ hujus imperfectionem cum futuræ felicitate conferre, notitiam utrobique expendere, & Paulum audire *I. Cor. XIII. 12.* Petrumque *II. Ep. I. 19.* operam dederit. Judæi Eliam expectant claustra referaturum, nos Christum, illi in terreno, nos in cœleli regno optimum interpretem; quo tempore continget, ut DEUM velut est, & in eo Christum, & omnia intueamur, quem in hac vitâ saltem per *analogia* & similitudines licuit aspicere. *Vid. Sald. l. c. p. 287. sqq.* Displicet itaque sententia, typos omnes tanquam fallaces & incertos rejiciens, & credo potius nostrates Theologos, Franzium, Gerhardum, & præcipuè B. Chemnitium *LL. Theolog. de Lege DEI*, magnò cum judicio, religione & industriâ typos evolvisse, eamq; in rem sanctissimos patres consuluisse; ut adeò quæstionem hanc pertractamus, pauca istis addere liceat, quæ non dudum viderint, & satis eos tantum sequendo habeamus. Quod si tamen vacat, de Typorum Veteris Testamenti Usu & Abusu adde Saldenum, in *Or. Theol. Lib. II. Exerc. III.* Actantum de ceremoniis, ex quo patet, quàm sint eæ à ceteris legibus toto celo

cælo diversæ. Nec obest, in eo cum ceteris convenire, quod ordinem civitatibus inducant; siquidem unus alterve respectus generalem non parit. Sique in specie ad singulas progrediamur, haud equidem video, cur non oneri potius quam ordini imponendo inferviant, cui aliâ ratione facilius fuisset consultum, id quod Apostoli etiam plus simplici vice permonuere *Act. XV. 10. 28.*

Quæ verò de ceremoniis earumque legibus jam dicta, non debent ad morales etiam vel forenses extendi, utpote quæ non sacra sed profana, nec tam capita fidei vel religionis Judaicæ, quam tranquillitatem reip. respiciebant. Et rem omnino tangere videntur, quotquot Leges Judæorum forenses describunt, quod fuerint negotia eorum civilia pro defendendâ disciplinâ externâ secundum utramque Decalogi tabulam tam in causis civilibus quam criminalibus. Neque tamen hinc argumentari licet, cum in Decalogo ipsa crimina lateant non committenda, aut præcepta quædam ex amore proximi derivata, etiam præcepta forensia ibidem contineri. Fundamenta quidem horum adfunt, dum universalis injungitur justitia, at modus judicandi, litesque recte finiendi, qui fori est, omnino desiderantur. Imò si hunc quoque videremus adjectum, non tamen idèò peccata, circa quæ modus ille judicandi vel disciplina versatur, evaderent civilia, nisi ea contra DEUM, contra alios, extrâ eandem societatem viventes, & contra ipsum denique autorem simul commissa negare velis. Sint e. c. Leges duodecim Tabularum passim pœnis quibusdam aliisque circumstantiis munitæ, nec tamen idèò in gratiam fori, sed DEI & totius humani generis, ipsiusque justitiæ, quam homo homini debet

bet, non quam civis civi, promulgatæ; qvalia sunt, di-  
vos castè adire, pietatem adhibere, falsum testimoni-  
um non dicere, fidem non fallere, non occidere, non  
furari, & quæ plura, non ideò forensia, quod in foro  
puniuntur, cum aliàs, hæresin non esse inducendam re-  
ligioni, præceptum etiam esset forense. Atque hîc in-  
signe inter ipsos actus legales bonos vel turpes, & ho-  
rum præmia aut pœnas discrimen est, quod magistra-  
tus in judiciis seu foro hæc augere vel mitigare, quin  
& interdum tollere queat, prout civitati conducit, illos  
verò minimè. Judæi id perquam commodè expri-  
munt per הוררתיך *Sepimentum legis*, de quo pecu-  
liarem dissertationem habes Frischmutii, quod qui se-  
pimentum struit vel destruit, vel illud exaltat atque  
amputat, nihil rei habeat cum horto, nisi quod  
proventum ejusdem studeat conservare. Hinc  
adeò licitè quidem in forensibus, hoc est, in modo  
custodiendi leges naturæ seu morales, non verò in  
his exequendis, varii sunt populi, & perindè est  
quomodo suum cuique tribuatur, dum modò id fiat.  
Et propterea *Theophilum decipi*, ait Ant. Augustinus  
*Emend. l. supra cit. cum existimat furem jure gentium pe-*  
*cuniâ mulctandum, quod nos persimili damno affecerit.*  
*Quonquam enim jure gentium prohibitum furtum sit, ta-*  
*men, inquit, eam pœnam naturalis ratio non inter omnes*  
*homines constituit. Nam ut illos præteream, qui furto fa-*  
*vebant, Draco Atheniensis fures capite puniri jussit, & ex*  
*Lege XII. Tabularum non solum nocturnum furem semper*  
*occidere licebat, & cum interdû se telo defendebat, sed &*  
*manifesti fures liberi verberabantur, & his addiceban-*  
*tur, quibus furtum fecissent, servi verberibus cæsi de saxo*  
*præ-*

*præcipitabantur; cuius rei Gellius Lib. 2. cap. 18. j. not  
est.* Atq; hinc salubris legum est mixtura, quâ nisi inter se omnes temperentur, quàm facillimè dejicietur respubl. Quod si verò in singularum elementa inquiras, sique imprimis entia moralia à ceteris sollicitè distingvas, ut in illis ostendendis accuratissimus est sub initium operis de Jure N. & Gent. Puffendorffius, facilis est observatu inter Criminalia atq; Civilia distinctio. Porro etiam videndum, quid in genere e. gr. de Sacrificiis aut de Sabbato statuerint gentes, aut quousque pervenerint, quid sola quædam natio, quid plures conjunctim sentiant, & undè scientiam suam hauserint, id quod nosse, ad ritus Judæorum cum Ecclesiasticos tum civiles ab officiis humanitatis distinguendos, utilissimum erit; & horum labor est, quem hæc de causâ subierunt Seldenus, Grotius, virique alii præstantissimi. Tum demum, quæ sit Legum omnium Mosaicarum cognatio, quæ causæ & qui valor, & quæ tandem circa singulas magistratuum extiterint officia abundè constabit. Et sane non tantum omnes ad felicitatem civitatis Judaicæ fecisse videbimus, sed etiam alios fines quamplurimos fuisse, viris piis ac prudentioribus notissimos, materias diversas, judicia distincta, & gradus delictorum, horumque effectuum, omninò dissimiles. Quæ si quis negaret, eodem loco eum haberim, ac si Corpus Juris in Imperio Germanico receptum esse assereret, quod hujus usui inferviret, & rectum conservaret in quocunq; statu; sed supervacaneum ideò laborem & condemnandum fuisse, quem e. gr. Clafenius in Criminali, Struvius & Schilterus in Feudali, Carpzovius in Consistoriali & Civili, Puffendorffius in

Naturali & Gentium Jure, separatim pertractando, impenderunt. Unde & hoc flueret, non esse diversas judiciorum species constituendas, non alios Statui praeficiendos, non alios Camerae dirigenda, non committenda, aliis constitutiones de Feudis, aliis de delictis capitalibus, aliis alias, propter munera diversas, quae requirunt, & singulari peritiam, easdem vero, cum felicitatem civilem intelligas, quo ultimo tendunt. Enim vero satis superque in antiquitate Judaica probatum est, quos Moses *Exod. XVIII.* dicitur judices per singulas tribus constituisse, illos tractasse negotia privatorum circa fortunae bona passim exorta; cum Levitarum esset curare, ut omnia rite in sacris peragerentur, offerrentur sacrificia, mundities loca & personas sacras ornaret, ex quibus & aliis certe quamplurima dependebant, tantam hominum copiam requirentia. In utrosque curam habebant pauci, qui de bellis gerendis, de extendendis finibus imperii, de annonam comparanda, unde viverent, qui dabant, & qui accipiebant, de sumptibus minuendis augendisque, qui ad splendorem religionis ac gentis externum faciebant, de festis instituendis, una cum Mose & Aarone consultabant. *Conf. Goodvini Moses & Aaron.* Quod si jam munera distincta leges quoque suas peculiare tenere solent, quoniam nemo ad agendum nascitur aptus, opus erit, ut si dextere ubicunque versari velis, mentem afferas de singulis informatam. Esto, hunc judicem ab alio quid sumere mutuo, esto, unam eandemque legem in variis judiciis locum habere, esto denique, omnes in uno sine concurrere, tamen remanebit distinctio. Et sic non uno quodam capite, sed in plerisque a se invicem abeunt leges Mosaicae, vel Ecclesiam exornantes



ornantes, undè sunt sanctæ illæ, ceremoniales dicæ; vel republ. ita conservantes, ut nemo in eâ de injuriâ qveratur sibi illatâ, quò faciunt forenses illæ ac civiles; vel deniq; cum Ecclesiam tum republ. dirigentes, ut leges utrobique in promptu esse, & commode sic in usum traduci possint, quo omnia læta extent, neque vel turpitudine vel tristitiâ animi obtorpescant; id quod præstant leges morales ac politicæ, ad DEum, undè initium habent, & ad veritatem proximè accedentes. Quæ vulgaris est distinctio Legum V. T. meo quidem judicio, mutatis saltem verbis, à Judæis desumpta, quos inter judicia, statuta, & leges, ut supra vidimus, discrimen concipientes, sequitur *Lyra Comment. in Deut. VI. I.*

Quæras, si distinctio hæc retenta, cur ipsas leges abrogaverint, hodiè eundem fortè, ut quondam, usum præstituras? quicquid enim sacra & civilia bene in republ. disponit, quod fecisse putantur Leges Mosaicæ omnes, id nostris quoque temporibus tam necessarium est, quàm quod maximè. Laudamus verò Mosen ejusque regimen, leges Hebræorum cum Græcis Romanisque conciliant viri docti, ritus sese affabrè invicem excipientes admiramur, cur ergò non una nobis Lex permanet cum Judæis? imprimis cum nec ipse Servator noster nec Apostoli quicquam circa cultum externum, aut formam reipubl. immutaverint, utpote quæ pertinebant ad res seculi. Respondeo, qui repetitionem Legum Mosis urgent, non esse satis rerum Theologicarum æq; ac civilium gnaros. Cum enim libertate opus esse, cerneret Sanctissimum Numen, quâ ad fidem gentes per totum orbem diffusæ converterentur, umbras remove re ipso lumine radiante maluit, quàm his naturam constringere,

gere. Deinde etiam hinc colligimus, citrà utrumque  
cum jus forense tum ceremoniale Judaicum civitates  
posse conservari, quod docuit experientia, neque adeo  
tantæ cum morali esse necessitatis. Svadent itaq; duæ  
hæ rationes Politicis Theologisqve notissimæ, ne nimi-  
um arbitrariis legibus tribuendo, progressus insignioris  
sacræ æqvè ac civilis fortunæ impediamus. Nodos  
qvæ speciatim hic neçtere possem, aliorum differo.  
Hæc verò si ausam dederint plura de tali materiâ cogi-  
tandi, vehementer quidem lætabor, campum nos disse-  
rendi invicem indeptos esse; longè tamen vehemen-  
tius, si veritas quoque vim suam, prout haud  
dubito, Tibi exeruerit. Vale, & res Tuas  
age feliciter.



AB: 153 118

X 235 1607

ULB Halle 3  
007 111 053



153 118

R

1607







De  
**LEGIBUS MO-**  
**SAICIS**  
**EPISTOLA**

*ad*  
**Amicum,**

*Quâ*  
De naturâ illarum ac discrimine quædam quæstiones  
pertractantur.



ANNO M DCCII.

